

پایه یازدهم - کلیه رشته ها		فارسی (۲)	۲
مدت آزمون: ۶۰ دقیقه		فصل ۲ (درس های ۳ و ۵)	
نمره	ردیف	قلمرو زبانی (۳/۵) نمره	
۰/۲۵	۱	در عبارت زیر، کدام معنی از واژه «درایت» بر نمی آید؟ «در جبهه بیرون، شجاعت کارسازتر است و در این یک، درایت.»	
		دانش (۱)	لیاقت (۲)
۰/۲۵	۲	معنای صحیح واژه مشخص شده در بیت زیر را از داخل کمانک انتخاب کنید. در آن تاریک شب می گشت پنهان	
		فروغ خرگه خوارزمشاهی (تاج پادشاهی - خیمه بزرگ)	
۰/۲۵	۳	کدام عبارت، «غلط املایی» دارد؟ (۱) گنجه با واپسین رمق هایش، زیر سقفی از دود و غبار نفس می کشید. (۲) سپیده فردای گنجه با نهیب و سفیر گلوله های توپ روس، باز شد. (۳) در آن روزهای غربت، نیازمند امید بودیم تا روحمان در زندان بعضی ها نبوسد. (۴) نعره های درهم شترهای حامل زنبورک، قاطرهای بارکش، با آهنگ طبل های جنگی درمی آمیخت.	
۰/۵	۴	در «دو» گزینه از سه گزینه زیر، نادرستی املایی وجود دارد؛ آن ها را بیابید و تصحیح کنید. الف) صحنه های توفندگی - حمیت و تعصب - مجهز و مسلح - علی رغم محرومیت ها ب) تحت الحمایگی و مستعمره بودن - افراط و تفریط - ترجیه دادن بر غیر - اذن و رخصت ج) تأمین احتیاجات - زبونی و درماندگی - احتراز پرچم - توازن قوا	
۰/۲۵	۵	در متن زیر، املای کدام واژه ها، همگی «غلط» است؟ «مراسم آن سال، با رسیدن خبر تحرک روس ها، تنها لثابی از تشریفات به رو داشت. دربار از درون در تب و تاب و التهاب بود. بچه ها آن قدر ذوق داشتند که قالباً قبل از زمان مقرر دنبالم می آمدند. به مقاله نویسی علاقه خاصی داشتم. از تبع شعری هم برخوردار بودم. ز هر سو بر سواری غلت می خورد تن سنگین اسبی تیر خورده» (۱) لثاب - قالباً - تبع - تیر خورده (۲) لثاب - التهاب - قالباً - طبع	
۰/۲۵	۶	واژه های مصراع اول، همگی یک نقش مشترک دارند؛ آن را بنویسید. «خروشان، ژرف، بی پنهان، کف آلود دل شب می درید و پیش می رفت»	
۰/۲۵	۷	نقش یکی از واژه های مشخص شده در کدام بیت اشتباه است؟ (۱) چو لشکر گرد بر گردش گرفتند (۲) دمار از جان این غولان کشم سخت (۳) چه اندیشید آن دم، کس ندانست چو کشتی، بادپا در رود افکند (متمم - مفعول) بسوزم خانمان هاشان به شمشیر (قید - مفعول) که مژگانش به خون دیده تر شد (قید - مسند)	
۰/۲۵	۸	مصراع دوم همه ابیات زیر، نقش «نهاد» دارد، به جز: (۱) در آن تاریک شب می گشت پنهان (۲) به یاری خواهم از آن سوی دریا (۳) به زیر باره می نالید از درد فروغ خرگه خوارزمشاهی سوارانی زره پوش و کمان گیر سوار زخم دار نیم مرده	
۰/۵	۹	در عبارت: «یک قرن بیشتر است که اختلافات و جنگ های داخلی مثل کاردی بر پهلوی این کشور نشسته است»: الف) دو وابسته پیشین بیابید و بنویسید. ب) یک ترکیب اضافی مشخص کنید.	
۰/۲۵	۱۰	با توجه به عبارت «با کشته شدن آغا محمد خان، فتحعلی شاه بر تخت نشست. شاهزاده نوجوان میرزا عیسی را مرشد و پدر معنوی خود می دانست»، درستی یا نادرستی موارد زیر را مشخص کنید. الف) واژه های «خان، شاه، شاهزاده و میرزا» همگی «شاخص» اند. ب) واژه های مشخص شده، هسته گروه اسمی خود هستند.	
۰/۲۵			
۰/۲۵			

پایه یازدهم - کلیه رشته ها		فارسی (۲)	۲
مدت آزمون: ۶۰ دقیقه		فصل ۲ (درس های ۳ و ۵)	۲
قلمرو ادبی (۲/۵) نمره			
۰/۵	۱۱	با توجه به مضمون درس «در امواج سند»، ترکیب «دریای خون» در هر یک از ابیات زیر، به ترتیب استعاره از چیست؟ «در آن دریای خون در قرص خورشید در آن دریای خون در دشت تاریک (۱) سرخی افق هنگام غروب - میدان نبرد (۲) میدان نبرد - سرخی افق هنگام غروب	
۰/۲۵	۱۲	کدام آرایه در دو بیت زیر، دیده نمی شود؟ «میان موج می رقصید در آب به رود سند می غلتید بر هم (۱) تشبیه (۲) تشخیص (۳) جناس (۴) مراعات نظیر	
۰/۲۵	۱۳	آرایه ذکر شده در مقابل بیت و عبارت را نشان دهید. الف) از این سد روان، در دیده شاه ب) در ایران آن دوران، دو دربار بود، دربار بزم و دربار رزم؛ بزم پدر، رزم پسر. (تضاد) ج) موج های سنگین و افسارگسیخته ارس، چشم ناظران را خیره می کرد. (استعاره)	
۰/۲۵	۱۴	آرایه مشترک به کار رفته در دو بیت زیر، «تشبیه» است یا «کنایه»؟ - ز رخسارش فرومی ریخت اشکی - دمار از جان این غولان کشم سخت بنای زندگی بر آب می دید بسوزم خانمان هاشان به شمشیر	
۰/۲۵	۱۵	در همه گزینه ها، «مجاز» وجود دارد، به جز (۱) چهره هایی که از خبر حمله روس در هم رفته بود. (۲) اما در این فاصله، اروپا قدم های بزرگی برای پیشرفت برداشته است. (۳) مردم در برابر متجاوزان ایستادند و سینه ها را سپر گلوله های آتشین ساختند. (۴) در آن باران تیر و برق پولاد میان شام رستاخیز می گشت	
۰/۲۵	۱۶	با توجه به دو بیت زیر که بخشی از یک قالب «چهارپاره» است، کدام گزاره نادرست است؟ «چو بگذشت از پس آن جنگ دشوار به فرزندان و یاران گفت چنگیز (۱) این ابیات، فاقد «ردیف» اند و کلمات «آسان» و «سان» قافیه محسوب می شوند. (۲) این قالب شعری بیشتر برای مضامین اجتماعی و سیاسی به کار می رود و رواج آن سال ها قبل از دوره مشروطه بوده است. (۳) ملک الشعرای بهار، فریدون مشیری و فریدون توللی سروده هایی در این قالب دارند.	
۰/۲۵	۱۷	نام پدیدآورنده کدام اثر در مقابل آن درست نوشته شده است؟ (۱) «عباس میرزا، آغازگری تنها» (مجید واعظی) (۲) زندان موصل (اصغر رباط جزی)	
قلمرو فکری (۴) نمره			
۰/۲۵	۱۸	کدام مصراع، مفهومی متفاوت دارد؟ (۱) ولی چندان که برگ از شاخه می ریخت (۲) دل شب می درید و پیش می رفت (۳) ز تن ها سر، ز سرها خود افکند (۴) در آن انبوه، کار مرگ می کرد	
۰/۵	۱۹	در هر یک از ابیات زیر، مقصود از قسمت مشخص شده چیست؟ الف) چو لشکر گرد بر گردش گرفتند ب) از این سد روان در دیده شاه چو کشتی بادپا در رود افکند ز هر موجی هزاران نیش می رفت	

۲۰	هر یک از مفاهیم «ناپایداری و بی‌اعتباری جهان، خودشکنی و تواضع، خوداتکایی، فداکاری و جان‌نثاری» مربوط به کدام یک از ابیات زیر است؟ (یک مفهوم اضافه است).	الف) چون شیر به خود سپه‌شکن باش ب) به پاس هر وجب خاکی از این مُلک ج) به آن چه می‌گذرد دل منه که دجله بسی	فرزند خصال خویشتن باش خدا دانند چه افسرها که رفته! پس از خلیفه بخواهد گذشت در بغداد	۰/۷۵
۲۱	نویسنده در عبارت زیر، چه چیزی را نقد و نکوهش می‌کند؟ «مردمی که به خانه‌های تاریک و بی‌دریچه عادت کرده‌اند، از پنجره‌های باز و نورگیر گریزان هستند؛ آخر چشمشان را می‌زند و خسته‌شان می‌کند.»			۰/۵
۲۲	پیام کلی عبارت زیر چیست؟ «ای کاش پابه‌پای این پیشرفت‌ها، اخلاق علم و فن هم رشد می‌کرد؛ و گرنه تیر و کمان با همهٔ زبان‌هایش دست‌کم برای تاریخ انسان کم‌ضررتر از توپ و تفنگ است.»			۰/۲۵
۲۳	کدام بیت در وصف «جلال‌الدین خوارزمشاه» نیست؟ ۱) چو آتش در سپاه دشمن افتاد ۲) بـدـان شـمـشـیر تـیـز عـافـیت‌سوز ۳) مـیـان مـوج مـی‌رقـصـید در آب ۴) در آن باران تیر و برق پولاد	ز آتش هم کمی سوزنده‌تر شد در آن انبوه، کار مرگ می‌کرد به رقص مرگ، اخترهای انبوه میان شام رستاخیز می‌گشت		۰/۲۵
۲۴	معنی و مفهوم ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید. الف) آفتاب داشت تیغ می‌کشید. ب) روسیه چشم طمع بر آذربایجان دوخته بود. ج) گرت ز دست برآید چو نخل باش کریم د) در آن سیماب‌گون امواج لرزان	خیال تازه‌ای در خواب می‌دید		۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۵ ۰/۵
	موفق باشید	جمع نمرات	۱۰	

آزمون شماره ۲ (درس‌های ۳ و ۵)

۱ گزینۀ «۲» (۵/۲۵)؛ مطابق واژه‌نامه کتاب درسی «درایت» به معنی «دانش، بینش و آگاهی» است.

۲ خیمۀ بزرگ (۵/۲۵)؛ «خرگه»: خرگاه، خیمه به ویژه خیمۀ بزرگ
○ «تاج و کلاه پادشاهی» معنی واژه افسر است.

۳ گزینۀ «۲» (۵/۲۵)؛ سفیر به معنای «رسول و فرستاده» تناسب صحیحی با عبارت ندارد و با توجه به معنی عبارت و همراهی واژه‌های نهیب (فریاد بلند برای ترساندن) و گلوله‌های توپ، سفیر (صدای بلند و تیز) جایگزین درستی است.

۴ ب) ترجمه دادن بر غیر ← ترجیح (۵/۲۵)

ج) احتراز ← اهتزاز (۵/۲۵)؛ (اهتزاز: به حرکت درآمدن)

توجه به املاي دو کلمۀ توجیه (دلیل آوردن) و ترجیح (برتری دادن) دقت داشته باشید.
۵ گزینۀ «۱» (۵/۲۵)

لثاب ← لعاب

قالباً ← غالباً (= اغلب)؛ قالب به معنی «شکل و پیکر» است.

تبع ← طبع؛ با توجه به معنا، طبع (ذوق و قریحه) صحیح است (تبع یعنی تبعیت و پیروی)
تیرخورده ← تیرخورده (اسبی تیرخورده)

۶ قید (۵/۲۵)

۷ گزینۀ «۲» (۵/۲۵)

در این بیت، نقش ضمیر متصل «شان»، مضاف‌الیه است نه مفعول:

آمن [خانمان‌ها ایشان را بسوزانم
نهاد مفعول ۱۰.۴ الیه

نکته

ادات تشبیه از نظر دستوری در حکم حرف اضافه‌اند و کلمۀ بعد از آن‌ها از نظر نقش، متمم قیدی است؛ مانند «کشتی» در بیت «الف».

۸ گزینۀ «۲» (۵/۲۵)

مصرع دوم این بیت، نقش مفعول دارد: به یاری خواهم [چه چیزی را؟] ... «سوارانی زره‌پوش و کمان‌گیر» [را]

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینۀ «۱»: فروغ خرگه خوارزمشاهی (نهاد) در آن تاریک شب (گروه متمم) پنهان (مسند) می‌گشت.

گزینۀ «۳»: سوار زخم‌دار نیم‌مرد (نهاد) به زیر باره از درد می‌نالید.

۹ الف) «یک» (۵/۲۵)؛ «این» (۵/۲۵) (یک: صفت شمارشی اصلی / این: صفت اشاره)
ب) پهلوی کشور (۵/۲۵)؛ «یک قرن»، «اختلافات داخلی»، «جنگ‌های داخلی» و «این کشور» ترکیب‌های وصفی این عبارت هستند.

نکته

کلماتی مانند «مثل، مانند، بدون، نزد، بهر، برای» حرف اضافه‌اند و کسرۀ آن‌ها متعلق به خود واژه است؛ بنابراین این کلمات نمی‌توانند هستۀ گروه اسمی باشند و با کلمۀ بعد از خودشان ترکیب بسازند. (ترکیب «مثل کاردی»، ترکیب اضافی نیست: مثل ← حرف اضافه / کارد: متمم)

۱۰ الف) نادرست (۵/۲۵)؛ همۀ واژه‌ها به جز «شاهزاده» شاخص گروه اسمی خود هستند، چون بدون هیچ نشانه‌ای همراه اسم ذکر شده‌اند؛ اما واژه «شاهزاده» اولاً کسرۀ گرفته، ثانیاً همراه اسم نیامده است؛ پس هستۀ گروه اسمی و نهاد است.

ب) درست (۵/۲۵)؛ «کشته‌شدن» هستۀ گروه متمم، «عیسی» هستۀ گروه مفعول و «مرشد» هستۀ گروه مسند است.

نکته

«شاخص» گاهی پیش از هسته می‌آید و گاهی هم پس از آن:

میرزا عیسی / فتحعلی شاه
شافص شافص

۱۱ گزینۀ «۱» (۵/۵)

«دریای خون» در بیت اول با توجه به معنا و تصویر بیت (فضای غروب آفتاب) و گروه «در قرص خورشید»، استعاره از «سرخ‌ی افق آسمان در موقع غروب» است.
در بیت دوم هم با توجه به معنا و تصویر بیت (تاریکی میدان نبرد)، استعاره از «میدان پر از کشته نبرد» است.

۱۲ گزینۀ «۳» (یا: جناس) (۵/۲۵)

هیچ نوع جناسی در ابیات دیده نمی‌شود («بر» و «در» هر دو حرف اضافه‌اند و جناس ناقص نمی‌سازند).

بررسی سایر آرایه‌های دو بیت:

گزینۀ (۱) تشبیه: امواج در شکل ظاهری به کوه مانند شده‌اند.

گزینۀ (۲) تشخیص: رقص اخترهای انبوه

گزینۀ (۴) مراعات‌نظیر: موج، آب و رود

۱۳ الف) تشبیه: «موج» دریا در شکل ظاهری به «نیش» مانند شده است. (۵/۲۵)
(موج: مشبّه / نیش: مشبّه‌به)

ب) تضاد: «رزم» و «بزم» (۵/۲۵)

ج) استعاره: «موج‌های افسارگسیخته» (۵/۲۵) استعارۀ مکنیه است، چون «افسارگسیخته بودن» ویژگی شتر و اسب (مشبّه‌به محذوف) است که با موج (مشبّه) همراه شده است.

۱۴ کنایه (۵/۲۵)

در بیت اول، «بنای زندگی بر آب بودن» کنایه از سست و ناپایدار بودن زندگی است. در بیت دوم نیز، «دمار از کسی کشیدن»، کنایه از نابودکردن او و «خانمان کسی را سوزاندن» کنایه از نابودکردن وجود و دارایی آن کس است.

○ ترکیب «بنای زندگی» در بیت اول، اضافه تشبیه‌ای (تشبیه) است، اما در بیت دوم تشبیه دیده نمی‌شود.

۱۵ گزینۀ «۳» (۵/۲۵)

بررسی مجاز در سایر گزینه‌ها:

گزینۀ (۱): «روس» مجاز از لشکر و سپاه روس است.

گزینۀ (۲): «اروپا» مجاز از مردم اروپاست.

گزینۀ (۴): «پولاد» مجاز از ابزارهای جنگی مثل شمشیر است (جنس چیزی به جای خود ابزار ذکر شده است).

۱۶ گزینۀ «۲» (۵/۲۵)؛ سرودن اشعار در قالب چهارپاره (یا: دوبیتی‌های پیوسته) از دورۀ مشروطه به بعد رواج پیدا کرد.

۱۷ گزینۀ «۱» (۵/۲۵)؛ کتاب «زندان موصل» در واقع، خاطرات اسیری به نام «اصغر رباط‌جری» است که جواد کامور بخشایش آن را با موضوع ادبیات پایداری نوشته است.

۱۸ گزینۀ «۲» (۵/۲۵)؛ این مصرع دربارهٔ رود «سند» است که در تاریکی شب راه خود را می‌پیمود و می‌رفت؛ اما در سه مصرع دیگر، سخن از «جنگیدن، کشتن و نابودکردن دشمن» است.

۱۹ الف) اسب تندرو (۵/۲۵) ب) رود بسند (۵/۲۵)

۲۰ الف) خوداتکایی (۵/۲۵)؛ (مانند شیر باش و فقط به خودت و نیروی خودت تکیه کن) ب) فداکاری و جان‌نثاری در راه حفظ وطن (۵/۲۵) (برای حفظ هر وجه از خاک این سرزمین، دلاورمردان بسیاری جان خود را فدا کرده‌اند).

ج) ناپایداری و بی‌اعتباری جهان (۵/۲۵) (به چیزی که پایدار نیست وابسته نشو، چراکه حتی دجله هم پس از مرگ خلیفه، در بغداد روان خواهد ماند).

۲۳ گزینۀ «۳» (۱۲۵/۵)؛ این بیت در وصف رود سند و انعکاس نور ستارگان در میان امواج آب است. ابیات دیگر هر کدام به نوعی شجاعت و دلآوری و جنگاوری جلال‌الدین خوارزمشاه را توصیف می‌کنند.